

Zgodovinska razmišljanja ob knjigi «Sveti Urh»

Ko se prav te dni neki slovenski katoliški tednik odločno postavlja na stran fašizma, ko hvali generala Francja, objavljamo ta zapis Josipa Vidmarja, ki je bil objavljen v ljubljanskem Delu pod naslovom «Iz dnevnika. 23.VI.1966». Po tem zapisu postane tudi omenjeno pisanje v katoliškem tedniku razumljivejši.

V prejšnjem dnevniku sem omenil knjigo Stefanije Podbevške «Sveti Urh», ki sem jo medtem pregledal, in to kljub temu, da mi je množica grozovitosti, po pisanih v njej, vzbuja gnus, strah in obup, ki lahko ogrozi celo življenje. Delo je zgodovinsko privede do posledic groze. Delo je kronika dogodkov na tem poostnem morišču. O njeni zgodovinski vrednosti ne bom razpravljati. Gotovo je dokument, ki je očitno avtentičen in strogo resničen. Kot taka mi je knjiga vzbudila razmišljanje o moralni podobnosti poglavitnega akterja v krivem dogajanju, o katerem govorim. Za to je v njej gradiva v izobilju.

Narodno izdajstvo našega katoliškega tabora je bilo razjasnjeno že v teku osvobodilne vojne, razjasnjeno in objeseno, kakor ustrezno pravi. Zato ni mojim namenom ponovno razpravljati o njem. Pač pa me spriču vsega, kar sem bral v knjigi, zaposluje drugo izdajstvo, ki ga je zagrešila slovenska cerkev in ki je danes bolj potrebno premisleka in osvetljuje. To je njeno izdajstvo nauka, tiste filozofske moralne misli, ki cerkvi daje smisel in pomen, kakršnega ima.

V kulturni zgodovini slovenskega je katoličnem odigral neločljivo. Njegovega pomena seveda ni iskati v njegovi mitologiji, ki je pravičljiva in nalivna, kar vse mitologije. Njena metafizična misel je skromna, antropocentrična in celo antropomorfnost. Skratka zadostna samo za preproste pamet ali pa za pregnane umovalce, ki se ravna po geslih, kakršni so se znanstveni: «Credo, quia absurdum». — Verujem, ker je nesmiselno. Podobno je v mistični vsebini krščanstva, ki je tako in tako dostopna le redkim — recimo — izbrancem in ki le redkim pomeni življenjsko resničnost. Edini resnični pomemben del krščanskega nauka je njegova moralna misel, ki dejansko vsebuje napotke za razvoj človeka v razumno in blago bitje. In ravno ta žlahtni del svojega nauka je slovenska cerkev izdala najobsejnejšo.

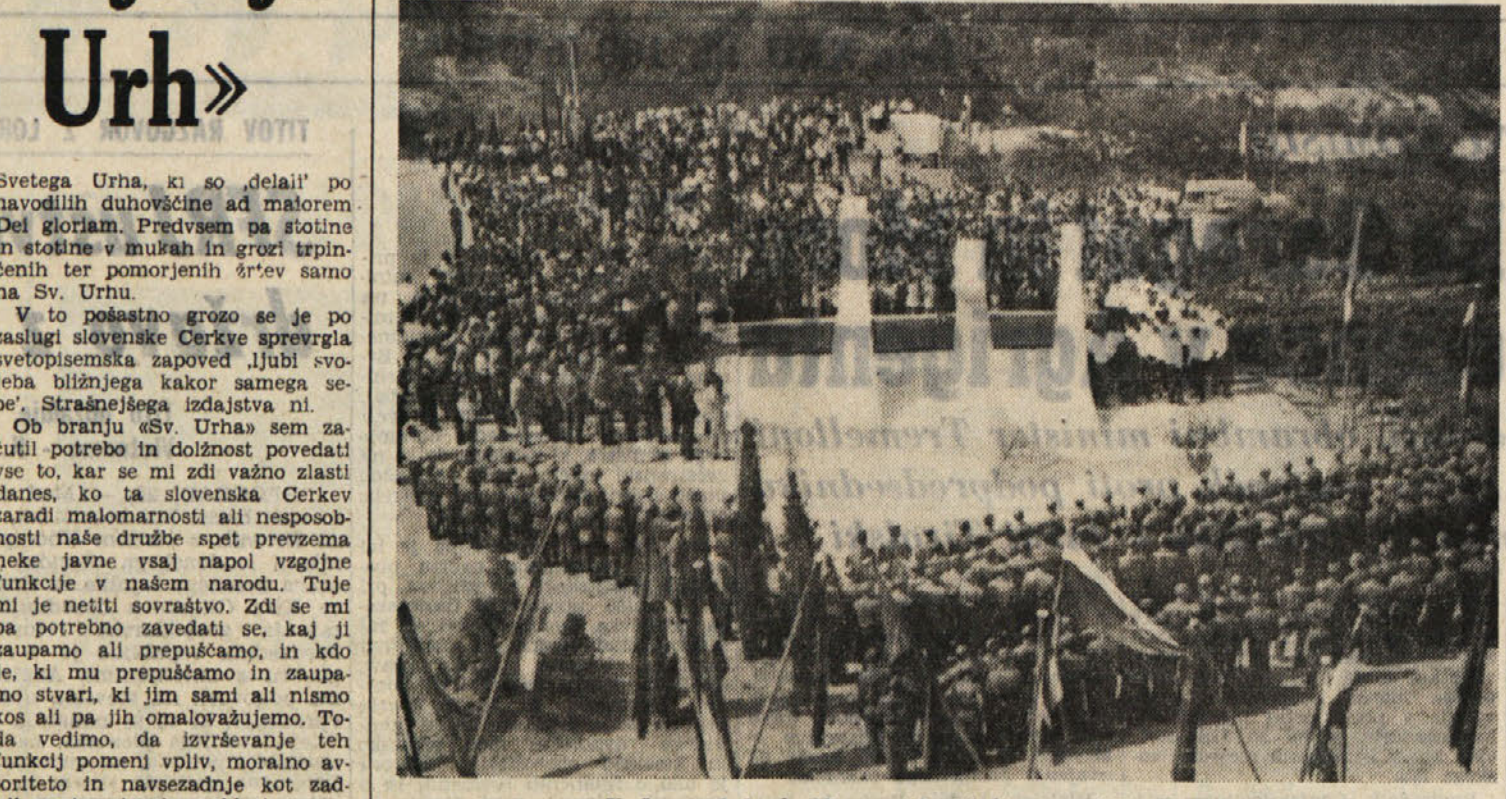
Tudi ta zločin je znan, vendar se mi zdi, da je le premočno razjasnil in da nam premalo določno živi v zavesti. Kakšna je njegova neizkrijljiva podoba?

Koncem tridesetih let tega stoletja smo se Slovenci znašli pred odločitvijo, ki je nemara najdaljnosežnejša v naši dosegani zgodovini. Spominjam se razpoloženja v najhujših slojih našega naroda, ki sem ga lahko opazoval pred okupacijo v času Društva prijateljev Sovjetske zveze in nabitosti, nato pa na zadnjih orožnih vajah, na katere sem bil poklican v leto 1940. Naravnost instinkt ljudi je tak močnejši za rešitev iz nevarnosti, ki se je grozeče bližala, ki je bila pred duri. Iskal je in jo našel v nasilnosti na Sovjetsko zvezo. To rešitev je našel brez propagande, ki je pri nas kakor v Evropi širila sto kletov o prvi socialistični državi. To težnjo so Sovjetski zvezi sem takrat jasno razbral iz pogovorov med preprostimi ljudmi, ki so bili poklicani pod orožje z vseh strani Slovenije. Tako ljudstvo. Cerkev pa je podpirala uradno politiko, ki je nezadržno in neprikrito vodila v trojni pakt, v zavezništvo s fašizmom in nacizmom.

Potem je prišlo do marčnih dogodkov in do okupacije. Spet se je razpoloženje množic pokazalo povsem nedvoumno. Cerkev in njena politična ekspozitura z dr. Natlačenom na čelu pa je bila za vdanost v bojo voljo in lojalnost do novih gospodarjev Slovenije. V to stanje je nenadoma prispelo Osvobodilna fronta. Omenila je, kar je ljudstvo čutilo nagnano. Govorila je iz ljudskega srca ljudem in kdo je mogel, kdo je smel preslišati njeno oznanilo? Ali se je čutili njeni nevestni in burni razst? Narasčanju njene moči in avtoritete? Mogočnemu patriarhalnemu ognju, ki ga je začela v zavesti naših ljudi po celi Sloveniji, da je bil mahoma vsak vreden Slovenec pripravljene na vsako tveganje in na vsako žrtv? Da je vsak naš človek spontano priznal njeno vodilno misel za usodo našega naroda? Vse to je bilo naravno in za vsakega patriota evidentno, odtisnito in razveseljivo.

Tako za vse prave Slovence, ne pa za vse Slovence, zlasti ne za tiste, ki so bili dotlej tako ali drugače voditelji naroda in ki so imeli v njem oblast. Nova oblast, ki je nastajala in ki se je esno uveljavljala, je ogrožala njihove položaje in interese. In kakor so bili med voditelji vse dotlej njihovi interesi poglavitna stvar, so s stališča teh sodili tudi. Osvobodilno fronto in jo obsodili. In Cerkev? Kaj bi bilo naravnostnega in bolj skladnega z njenim poslanstvom, kakor v veliki stiski stopiti na stran ljudstva, ga podpreti v njegovem strahotnem boju zoper premočne sovražnike, kakor se je na prvi naradni zbor na Poljskem? Kaj bi bilo naravnostnega in bolj skladnega z njenim poslanstvom, kakor v veliki stiski stopiti na stran ljudstva, ga podpreti v njegovem strahotnem boju zoper premočne sovražnike, kakor se je na prvi naradni zbor na Poljskem? Kaj bi bilo naravnostnega in bolj skladnega z njenim poslanstvom, kakor v veliki stiski stopiti na stran ljudstva, ga podpreti v njegovem strahotnem boju zoper premočne sovražnike, kakor se je na prvi naradni zbor na Poljskem?

V SPOMIN JUNAKOM

V Črnom kalu je bil v petek odkrit spomenik padlim borcem

STRAŠNA NESREČA NA VOZNI S POČITNIŠKEGA LETOVANJA

Čez 30 mladih Belgijcev ubitih ko se je avtobus prevrnil s ceste

Tri tedne so prebili na Tirolskem in včeraj popoldne bi se morali vrniti v Bruselj - Zdi se, da je vozač, ko je že vozil vso noč, za hip zaspal na cesti med Frankfurtom in Kölnom blizu Limburga

LIMBURG, 25. — Davi ob 6. uri je belgijski avtobus zavozil s ceste ceste Frankfurt - Köln ter se prevrgel na neko drugo cesto spodaj. V avtobusu so bili mladi fantje iz Belgije, ki so se vračali iz letovanja na Tirolskem. Reševalci so potegnili iz razbitih 17 trupel, medtem ko je večje število oseb umrlo že ob prevozu v bolnišnico ali takoj nato. Mrtvih je doslej nad trideset, medtem ko je bilo v avtobusu nad štirideset oseb.

Danes so v Bruslju že čakali na nekem trgu, da se vrnejo njih o troci. O nesreči niso še nič vedeli. (Sploh je nekaj časa trajalo, da se je ugotovilo, odkod so ponesrečenci. Na avtobusu ni bilo natančneje »oznake« in kakih dokumentov tudi niso mogli takoj najti. Nekaterim policijskim agentom je pripadla žalostna naloga, da starše obvestijo o nesreči. Pomagalo so starše povabili, naj se zbero pri Siskratu, umravnarjevi središčni veki, poslastično mešanje preostudnega morilstva s svetilni opravili, docela nerazumljivo pačenje vere in morale, izdaja obeh z blagoslovom papeža, občudovalca Hitlerja. Da škof je prinesel iz Rima celo vest, da bi se o katoliški padli belogardisti lahko povzdignili nad mučenike. Pristavil je: »Heroične stopnje kreposti pri mučenikih ni treba dokazovati. Tudi ni ovir, če dotični mučenec ni bil brez slabosti in grehov.«

In rezultat tega izdajstva? Predvsem vrsta duhovnikov - klavcev v dobesednem pomenu te besede. Potem vrsta duhovnikov, ki so stavljali sezname ljudi, zveč za zakol ali za internacijo. Nato duhovniki, ki so klavcem brali mase in jim opravičilo dovolili, pri katerih pa si mase ni dobili »navdihe« za svoj ogabni posel. Daje duhovniki, ki so spovedovali mučene in na smrt obsojene žrtve, po možnosti kate za njihove sezname. Daje redno »zabavljanje« spovedne moččnosti za zbiranje podatkov. Potem duhovniki, ki so molili za tiste, ki so jih pošiljali v smrt, med njimi prvi škof Rožman. Nato klavci s

nekega kmalu po prihodu v bolnišnico. Med ranjenci pa so tudi taki, da zanje ni nobenega upanja.

Točen vzrok nesreče ni znan. Cesta je tam ravna in rahlo visvi. Avtobus je zavozil s ceste, podlagraj nekega mostu in padel na spodnjo cesto kakih 15 m globoko, še najbolj verjetno je, da je šofer ob volanu za trenutek zadremal. Trije fantje, ki so manj ranjeni, so povedali, da se je potovanje domov pričelo že včeraj popoldne in se je nadaljevalo vso noč. Na področju Limburga pelje avto cesta čez gorski masiv Tau-nus in ima več ovinkov. Toda prava na mestu nesreče ni nikakega legva za voznika.

Vse ceste, ki vodijo od mesta nesreče do bolnišnice, so takoj zaprle za promet; bile so samo za avtoambulance in policijske avtomobile.

Pozno zvečer so potrdili, da je mrtvih 33; 28 mladih med 13 in 18 leti ter 5 odraslih; med temi so trije moški (eden je šofer) in dve ženski. Zvečer se niso bila vsa trupla identificirana zaradi prevelikih poškodb.

Po svoji strahotnosti se ta nesreča pridružuje nesreči v avgustu 1961, ko je avtobus s 35 ameriški turisti zavozil v jezero pri Luzernu in so vsi umrli.

Kot se je pozneje izvedelo, je letovanje mladih Belgijcev pripravila organizacija »Jeunesse Vacances«, v katero so vpisani številni sinovi funkcionarjev nekaterih ministrstev, letalske družbe »SABENA« in policije. Skoraj vsi ponesrečenci so bili s področja Bruslja. Med odraslimi, ki so izgubili življenje, sta tudi Leopold Justin Ceusters, policijski inšpektor v poklju, ter njegova žena Sophie. Ceusters je bil eden izmed organizatorjev potovanja »Jeunesse Vacances«.

Kmalu potem, ko je policija zaprila promet, je prišlo do druge smrtni nesreče. Neki avto, ki je prihajal iz Frankfurta, se je hotel izogniti skupini ustavljenih avtomobilov. Pri tem je zavozil v neki tovornjak, ki je vozil iz nasprotne smeri. Pri trčenju je neki nemški častnik izgubil življenje.

Starši nekaterih žrtev so danes zvečer prispeli v Limburg. V dvorani liceja, kjer leži 33 trupel, se dogajajo sroci trgajoči prizori. Za nekatere je negotovost tragično potrjena, da druge pa je še upanje. Onemoglo ob bolečini hodijo starši od trupla do trupla, da bi jih identificirali. Na koncu moči se nekateri onesvestijo, ko spoznajo mrtvega otroka. Med tem pa v bolnišnici še upajo, da bodo rešili pred smrtjo deset mladih ljudi.

Predsednik nemške republike ter ministrski predsednik sta poslala sožalje belgijskemu kralju in ministrskemu predsedniku.

Rop draguljev za 125 milijonov

VALENZA PO (Alessandria), 25. — Za 125 milijonov draguljev so davi ukradli 38-letnemu trgovcu Emniu Lentiju. Lentija so oropali na pokrajinski cesti, ki veže Valenzu po z avtocesto Milan-Genova v bližini naselja Bassignana.

Ennio Lentij, ki je bil italijanski pravnik v streljanju na letišču, se je odpravil jutraj s svojega doma v Valenzu po na svoje zadnje poslovno potovanje pred počitnicami. V avtomobilu je imel vzorce draguljev za 125 milijonov, in sicer v dveh kovčkih in torbi. Na poti je neki »lilona« vozil naravnost proti njemu. Da bi se izognil trčenju, je Lentij zavozil na desno v jarek. Pri sunku je bil močno ranjen v glavo. Ko je stopil vse krvav iz svojega avtomobila, je zagledal pred seboj 4 zakrčkanke moške, oborožene s pistolami. Medtem ko sta mu dva grozila z orožjem, sta ostala dva predložila na svoj avto — za katerega se je ugotovilo, da je bil ukraden v Astiju — kovčka in torbo z dragulji. Potem je avto roparjev z vsvo naglico odpeljal proti Valenzi.

Alarmirani so bili vsi karabinjerji s tega področja. Doslej so našli samo dva kovčka, prazna seveda, v bližini pokopališkega zidu v Valenzi Po na periferiji mesta.

Policijskemu generalu so izmaknili listnico

NEAPOLJ, 25. — General grške policije Georgios Prantolos, star 64 let, je na svojem turističnem obisku Neaplja doživel čisto anti-policijski dogodek. Ko se je peljal s travljem proti svojem hotelu, potem ko je obiskal nekatere muzeje, je opazil, da nima več listnice. Tatvino je prijavil italijanski policiji.

Cestni pometać je prehitro obogatel

SIRACUSA, 25. — Policija iz Siracuse je prekinila nedovoljeno javnost cestnega pometać 32-letnega Santija Carpinterija, ki je v nekaj mesecih postal milijonar. Precej nagla obogatitev je postala sumljiva policiji, ki ga je začela zasledovati. Končno so ga nekatere agente zasledili, ko se je pripravljal, da ukrade neki avto. Carpinterij je sicer pobegnil s svojo luksuzno »giulio« turizma internacionala, vendar so ga ujeli in aretirali. Potem se je ugotovilo, da ima na vesti na desetine tatvin. V njegovem stanovanju so našli zlate ure, prenosne radijske aparate, fotografske aparate in še mnogo drugih dragih predmetov. Razez tega pa je policija odkrila precej violskega orodja in kakih sto različnih ključev.

SEUL, 25. — Plazovi in poplave zaradi silnega deževja v Južni Koreji so povzročili čez 40 mrtvih žrtev. Na desetine oseb je pogrešanih, 40.000 pa jih je brez strehe. Več hiš v Seulu se je zrušilo ter pod seboj pokopalo kakih 10 žrtev.

knjige ~ gledališče ~ glasba ~ slikarstvo

Igralec Montgomery Clift je nenadoma umrl

NEW YORK, 25. — V soboto ponoči je v svojem stanovanju umrl igralec Montgomery Clift. Umrl je med spanjem in sicer zaradi prekinjenega krvnega obtoka, ker so se mu zaprle žile. Ko je zjutraj prišel njegov tajnik, da ga zbudi, ga je našel mrtvega. Bil je že dlje časa bolan, pa na to ni polagal mnogo važnosti. Mislil je, da gre za posledice avtomobilske nesreče, ki jo je doživel pred leti. Po tej nesreči se je zelo spremenil: na zunaj z raznimi plastičnimi operacijami na obrazu, po značaju pa je postal še bolj resen in zaprt. Clift niti v času največjih uspehov ni maral hrupnega holivudskega sveta in je raje živel v New Yorku.

Ko je l. 1962 snemal Hustonov film o življenju Sigmunda Freuda, ga je zadela huda ocesa bolezni in zdravniku so mu svetovali, naj opusti delo pri filmu. Ker ni imel finančnih skrbi, bi lahko nehal delati. Ker pa ni delal za denar, ni nehal. Njegovo glavno razvedrilno je bila vožnja z jacht. Z njim je bil navadno samo njegov tajnik. Pri tem je jemal s seboj večje število plošč Elle Fitzgerald, češ da se ob tej glasbi ne počuti nikoli sam.

Montgomery Clift ni bil poročen. Zapišča mater, sestro in brata. Imel je šele 45 let.

Ko mu je bilo komaj 15 let, je že nastopil v gledališču. Njegov prvi nastop v filmu je bil l. 1948. Lahko se reče, da je sodeloval samo pri dobrih filmih. Bil znan ni so: Mesto na soncu. Postaja Termini. Priznanom. Od tu do večnosti. Mladi Levi. Drevo življenja. Nenadoma preteklo polje. Zmagovalci in premaganci.

Kmalu potem, ko je policija zaprila promet, je prišlo do druge smrtni nesreče. Neki avto, ki je prihajal iz Frankfurta, se je hotel izogniti skupini ustavljenih avtomobilov. Pri tem je zavozil v neki tovornjak, ki je vozil iz nasprotne smeri. Pri trčenju je neki nemški častnik izgubil življenje.

Starši nekaterih žrtev so danes zvečer prispeli v Limburg. V dvorani liceja, kjer leži 33 trupel, se dogajajo sroci trgajoči prizori. Za nekatere je negotovost tragično potrjena, da druge pa je še upanje. Onemoglo ob bolečini hodijo starši od trupla do trupla, da bi jih identificirali. Na koncu moči se nekateri onesvestijo, ko spoznajo mrtvega otroka. Med tem pa v bolnišnici še upajo, da bodo rešili pred smrtjo deset mladih ljudi.

Predsednik nemške republike ter ministrski predsednik sta poslala sožalje belgijskemu kralju in ministrskemu predsedniku.

OBİŞİTE 16. TRADICIONALNI

GORENJSKI SEJEM

v KRANJU od 5. do vključno 16. avgusta! Odprto vsak dan od 8.—19. ure, zabaviščni prostor pa do 24. ure.

25-odstotni popust za prevoze priznajo: JZ, LUBLJANA TRANSPORT, TRANSTURIST in AVTOPROMET GORENJSKA

